MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
GIANNINO CARUANA DEMAJO

Seduta tat-13 ta' Gunju, 2006

Citazzjoni Numru. 1608/2001/1

Micallef & Zammit Limited

Versus

Ronald u Maria Violetta konjuġi Abela

Din hija kawża b'kontro-talba; is-soċjetà attriċi qiegħda tfittex għall-prezz ta' makna u aċċessorji mibjugħa lill-konvenuti, u l-konvenuti b'rikonvenzjoni qegħdin ifittxu għad-danni li ġarrbu għax igħidu illi l-makna ma ħadmitx sew.

Iċ-ċitazzjoni tgħid illi s-soċjetà attriċi għandha tieħu mingħand il-konvenuti sitt elef, sitt mija u sebgħa u disgħin lira u wieħed u tletin ċenteżmu (Lm6,697.31) tal-bejgħ ta' makkinarju, *spare parts* u aċċessorji oħra. Billi għalxejn sejħet lill-konvenuti biex iħallsu, ukoll b'ittra tat-8 t'Awissu 2001 u b'ittra uffiċjali tal-5 ta' Settembru 2001, is-soċjetà attriċi fetħet din il-kawża u qiegħda titlob illi l-qorti tikkundanna lill-konvenuti jħallsuha sitt elef, sitt mija u sebgħa u disgħin lira u wieħed u tletin ċenteżmu

(Lm6,697.31), flimkien ma' l-ispejjeż, fosthom dawk ta' l-ittri msemmija fuq, u l-imgħaxijiet minn meta nħarġu l-fatturi sa meta jsir il-ħlas.

Is-soċjetà attriċi kienet talbet ukoll illi l-kawża tinqata' bid-dispensa tas-smigħ, taħt il-proċedura sommarja speċjali, iżda l-qorti b'dikriet mogħti fid-9 ta' Novembru 2001 ordnat illi l-kawża timxi bil-proċedura normali, u l-konvenuti ressqu dawn l-eċċezzjonijiet:

1. safejn hija għall-bilanċ ta' mitejn u tmenin lira u tlieta u disgħin ċenteżmu (Lm280.93) fuq il-fattura tal-31 ta' Mejju 1999, u għall-ammont ta' tnejn u għoxrin lira u ħamsa u tmenin ċenteżmu (Lm22.85) skond il-fattura tad-29 ta' Settembru 1999, l-azzjoni tas-soċjetà attriċi waqgħet bi preskrizzjoni taħt l-art. 2148(*b*) tal-Kodiċi Ċivili; u
2. għandha sseħħ tpaċija ma' dak li għandhom jieħdu l-konvenuti b'titolu ta' danni li sejrin jitolbu l-ħlas tagħhom b'rikonvenzjoni.

Il-konvenuti komplew ifissru illi huma ġarrbu danni li għalhom għandha twieġeb is-soċjetà attriċi minħabba fil-makkinarju mibjugħ minnha. Għalhekk, b'rikonvenzjoni l-konvenuti qegħdin jitolbu illi l-qorti, wara li tgħid illi huma ġarrbu danni minħabba fil-bejgħ lilhom tal-makkinarju mis-soċjetà attriċi, tikkundanna lill-attriċi tħallashom dawn id-danni flimkien ma' l-ispejjeż u l-imgħax.

Għall-kontro-talbiet is-soċjetà attriċi ressqet dawn l-eċċezzjonijiet:

1. l-azzjoni tal-konvenuti waqgħet bi preskrizzjoni taħt l-art. 2153 tal-Kodiċi Ċivili; b'nota tat-13 ta' Frar 2004 l-attriċi irrinunzjat għal din l-eċċezzjoni u minflok ressqet eċċezzjoni ta' preskrizzjoni taħt l-art. 2156(*f*) tal-Kodiċi Ċivili;
2. ma hemmx l-elementi li jrid l-art. 396(*b*) tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili biex tkun tista' ssir rikonvenzjoni, għax il-pretensjoni ta' l-attriċi hija likwidata waqt illi dik tal-konvenuti ma hijiex likwidata;
3. ir-rikonvenzjoni wkoll ma tiswiex taħt l-art. 789(1)(*d*) tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili għax ma fihiex tifsir ċar u sewwa ta' l-oġġett u r-raġuni tat-talba, bi ksur ta' l-art. 156(1) ta' l-istess Kodiċi;

4. ma kien hemm ebda nuqqas min-naħa ta' l-attriċi għax dejjem imxiet bil-għaqal kif trid il-liġi fir-relazzjonijiet kummerċjali mal-konvenuti.

B'nota tat-3 ta' Ġunju 2002 is-soċjetà attriċi naqqset it-talba tagħha għal erbat elef, sitt mija u sebgħa u disgħin lira u wieħed u tletin ċenteżmu (Lm4,697.31) billi l-konvenuti ħallsu elfejn lira (Lm2,000) waqt li kienet miexja l-kawża.

Il-fatti li wasslu għal din il-kawża ġraw hekk:

Fit-28 ta' Frar 1996 il-konvenut kien xtara mingħand is-soċjetà attriċi makna għax-xogħol tiegħu ta' mastrudaxxa. Il-konvenut igħid illi l-makna ma ħadmitx sew għax ma hijiex tajba. Meta waslet għandu kellha xi *wires* maqlubin u kellu jqabbad *electrician* biex jirranġahom għax it-*technician* li bagħtet l-attriċi ma kienx jaf jagħmel ix-xogħol meħtieġ. Ukoll meta l-*wires* tqiegħdu sew, il-makna ma ħadmitx kif kellha taħdem. Is-soċjetà attriċi, min-naħa l-oħra, tgħid illi l-makna ma ħadmitx sew għax il-konvenut ma għamilx dak li kellu jagħmel biex il-makna taħdimlu sew. Fil-fatt il-makna li xtara l-konvenut hija *sanding machine* li toħloq ħafna trab fit-tħaddim tagħha. Sabiex dan it-trab ma jinġemax fil-makna u hekk ma jħallihiex taħdem sew hu meħtieġ illi titħaddem *dust extraction unit* magħha. L-attriċi tgħid illi, għalkemm qalet lill-konvenut biex iqiegħed *dust extraction unit* ħdejn il-makna, il-konvenut ma għamilx hekk u kien għalhekk illi l-makna bdiet tiqaflu. Il-konvenut iżda jiċħad dan u jgħid illi qiegħed *dust extraction unit*, iżda għalxejn għax il-makna xorta taħdem ħażin.

Billi, ħlief għall-eċċezzjoni ta' preskrizzjoni, il-konvenuti ma humiex qegħdin jikkontestaw il-*quantum* tat-talba tas-soċjetà attriċi iżda qegħdin igħidu illi għandha sseħħ tpaċija ma' dak li qegħdin jitolbu b'rikonvenzjoni, huwa meħtieġ illi nqisu l-ewwel il-kontro-talbiet tal-konvenuti u l-eċċezzjonijiet tas-soċjetà attriċi għal dawk il-kontro-talbiet.

Nibdew mill-eċċezzjonijiet proċedurali.

It-tieni eċċezzjoni tas-soċjetà attriċi tgħid illi ma tistax issir rikonvenzjoni taħt l-art. 396(*b*) tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili għax il-pretensjoni tas-soċjetà attriċi hija likwida waqt illi dik tal-konvenuti ma hijiex likwida.

L-art. 396 tal-Kodiċi ta’ Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili jgħid hekk:

396. Fil-kawżi, il-konvenut jista’ jagħmel kontro-talba kontra l-attur, basta li din il-kontro-talba tkun konnessa mat-talba ta’ l-attur kif sejjer jingħad hawn taħt:

(*a*) meta l-kontro-talba tal-konvenut tkun ġejja mill-istess fatt, jew mill-istess kuntratt jew titolu li minnu tkun ġejja t-talba ta’ l-attur; jew

(*b*) meta l-iskop tal-kontro-talba tal-konvenut huwa li jpaċi l-kreditu mitlub mill-attur, jew li b’kull mod ieħor iġib fix-xejn l-azzjoni ta’ l-attur jew li jimpedixxi l-effetti tagħha.

Qabel xejn għandu jingħad illi huwa biżżejjed illi r-rabta bejn it-talba ta’ l-attur u l-kontro-talba tal-konvenut tkun kif imfisser fil-paragrafu (*a*) jew fil-paragrafu (*b*), u mhux bilfors kif imfisser fiż-żewġ paragrafi flimkien.

Barra minn hekk, kull ma jrid il-paragrafu (*b*) hu illi l-iskop tal-kontro-talba jkun li sseħħ tpaċija. Bejn żewġ krediti li huma likwidi, it-tpaċija sseħħ *ipso iure*, kif igħid l-art. 1196(2) tal-Kodiċi Ċivili, u ma hijiex meħtieġa talba ġudizzjarja għal hekk; it-talba ġudizzjarja tkun meħtieġa meta d-djun jew wieħed minnhom ma jkunux likwidi. Għalhekk, ladarba l-iskop tal-kontro-talba hu illi jiġi likwidat il-kreditu li jippretendu l-konvenuti, biex hekk isseħħ it-tpaċija, hemm ir-rabta li jrid l-art. 396(*b*) tal-Kodiċi ta’ Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili, u t-tieni eċċezzjoni hija miċħuda.

It-tielet eċċezzjoni tgħid illi ir-rikonvenzjoni ma tiswiex taħt l-art. 789(1)(*d*) tal-Kodiċi ta’ Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili għax ma fihiex tifsir ċar u sewwa ta’ l-oġġett u r-raġuni tat-talba, bi ksur ta’ l-art. 156(1) ta’ l-istess Kodiċi.

L-art. 156(1) tal-Kodiċi ta’ Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili, fiż-żmien relevanti, kien igħid hekk:

156. (1) Iċ-ċitazzjoni għandha titlesta mill-attur u għandu jkun fiha -

(*a*) tifsir ċar u sewwa ta’ l-oġġett u r-raġuni tat-talba;

(*b*) it-talba jew it-talbiet, li għandhom ikunu numerati.

L-art. 398(2) igħid illi l-konvenut għandu, dwar il-kontro-talba, iħares, kemm jista’ jkun, ir-regoli stabbiliti għall-att proċedurali li bih il-proċedimenti kienu l-ewwel inbdew, waqt illi l-art. 789(1)(*d*) igħid illi tista’ tingħata l-eċċezzjoni tan-nullità ta’ att ġudizzjarju jekk dak l-att ikun nieqes minn xi partikolarità essenzjali espressament meħtieġa mil-liġi.

Bħala tifsir ta' "l-oġġett u r-raġuni tat-talba", il-konvenuti fin-nota ta' eċċezzjonijiet li biha ressqu l-kontro-talbiet qalu illi huma "sofrew danni likwidati (*sic*) in segwitu bejgħ ta' makkinarju da parti s-soċjetà attriċi, u li għalihom hija unikament responsabbli l-istess soċjetà attriċi".

Tassew illi dan it-tifsir, aktar milli "ċar u sewwa", huwa x'aktarx lakoniku, u ma jfissirx kif il-bejgħ wassal għad-danni li qegħdin jitolbu l-ħlas tagħhom il-konvenuti. Lanqas ma jingħata xi ħjiel fil-bqija tan-nota ta' eċċezzjonijiet, jew fl-istqarrija maħlufa. Dan in-nuqqas tal-konvenuti jista' jkun ta' preġudizzju għas-soċjetà attriċi. Biżżejjed ngħidu illi jekk id-danni qegħdin jintalbu minħabba difett redibitorju, taħt l-art. 1429(1) tal-Kodiċi Ċivili, il-preskrizzjoni tkun dik ta' sitt xhur taħt l-art. 1431, waqt illi jekk id-danni qegħdin jintalbu għax il-ħaġa mibjugħa ma hijiex tal-kwalità mwiegħda, taħt l-art. 1390, il-preskrizzjoni tkun dik ta' sentejn taħt l-art. 1407. Jekk ma tkunx taf ir-raġuni sew tat-talba, is-soċjetà attriċi ma tkunx taf fuq liema preskrizzjoni għandha tistrieħ.

Għalhekk il-qorti, b'dikriet tal-10 ta' Jannar 2002, stiednet lill-konvenuti jfissru aħjar il-kontro-talbiet tagħhom u tathom żmien ta' xahrejn biex jagħmlu hekk. Billi l-konvenuti ma għamlu xejn fiż-żmien li ngħatalhom, il-qorti b'dikriet ieħor tat-28 ta' Novembru 2002 reġgħet tathom xahrejn oħra u din id-darba l-konvenuti b'nota tat-28 ta' Jannar 2003 fissru illi qegħdin ifittxu għad-danni li ġarrbu "bħala riżultat tax-xogħol mitluf meta l-makna kienet bil-ħsara". Jidher illi s-soċjetà attriċi kienet sodisfatta b'dan għax b'rikors tat-12 ta' Jannar 2004, wara li qalet illi mit-tagħrif mogħti tal-konvenuti jidhrilha illi l-kontro-talba hija msejsa "fuq allegazzjoni ta' danni kuntrattwali", irrinunzjat għall-eċċezzjoni ta' preskrizzjoni taħt l-art. 2153 tal-Kodiċi Ċivili (il-preskrizzjoni ta' sentejn li tolqot l-azzjoni għal danni *ex lege aquilia*), li kienet tat fin-nota ta' eċċezzjonijiet oriġinali tagħha, u talbet illi minflok dik l-eċċezzjoni titħalla tressaq eċċezzjoni ta' preskrizzjoni taħt l-art. 2156(*f*) tal-Kodiċi Ċivili (il-preskrizzjoni residwali ta' ħames snin li tolqot il-krediti li ma jintlaqtux b'xi preskrizzjoni oħra aqsar). It-talba ntlaqgħet b'dikriet tat-3 ta' Frar 2004.

Fid-dawl ta' dan l-iżvilupp, il-qorti hija tal-fehma illi ma għandhiex tqis aktar l-eċċezzjoni ta' nullità tar-rikonvenzjoni.

Ngħaddu issa biex inqisu l-eċċezzjoni ta' preskrizzjoni taħt l-art. 2156(*f*) tal-Kodiċi Ċivili. Din hija l-preskrizzjoni residwali li tolqot il-krediti li ma jintlaqtux b'xi preskrizzjoni oħra aqsar. Sabiex naraw jekk din il-preskrizzjoni tolqotx il-kreditu pretiż mill-konvenuti u, f'dak il-każ, meta beda jgħaddi ż-żmien, jeħtieġ illi qabel xejn naraw preċiżament xi kreditu qegħdin jippretendu l-konvenuti.

Il-qorti hija tal-fehma illi l-kontro-talbiet tal-konvenuti għal danni minħabba l-bejgħ ta' ħaġa li meta nbigħet kellha ħsara jew difett huma mibnija fuq l-art. 1429 tal-Kodiċi Ċivili:

1429. (1) Jekk il-bejjiegħ kien jaf bid-difetti tal-ħaġa mibjugħa, hu obbligat mhux biss li jrodd il-prezz li jkun irċieva iżda wkoll li jħallas id-danni lix-xerrej.

(2) Jekk il-bejjiegħ ma kienx jaf bid-difetti tal-ħaġa, hu obbligat biss irodd il-prezz u jħallas lix-xerrej l-ispejjeż li jkollhom x'jaqsmu mal-bejgħ.

Dan l-artikolu jirregola l-azzjoni redibitorja jew stimatorja. Tassew illi l-konvenuti ma humiex qegħdin jagħmlu din l-azzjoni, għax ma humiex qegħdin jitolbu wkoll li jinħall il-bejgħ jew tnaqqis fil-prezz. Madankollu, ladarba r-rimedju li qegħdin jitolbu huwa aċċessorju għal dik l-azzjoni, ma jistgħux, billi jiżvinkolawh, itawlu ż-żmien tal-preskrizzjoni minn dak ta' sitt xhur, taħt l-art. 1431, għal wieħed itwal.

Billi għalhekk l-azzjoni tintlaqat bi preskrizzjoni aqsar minn dik taħt l-art. 2156(*f*) tal-Kodiċi Ċivili, il-preskrizzjoni li fuqha qiegħda tistrieħ is-soċjetà attriċi ma tgħoddx gall-każ u l-qorti għalhekk tiċħad l-eċċezzjoni ta' preskrizzjoni.

Ngħaddu issa għall-meritu tal-kontro-talbiet.

Biex jirnexxu fit-talbiet tagħhom il-konvenut jridu juru illi s-soċjetà attriċi, bħala bejjigħ, kienet taf bid-difetti fil-ħaġa mibjugħa fil-waqt tal-bejgħ. Din il-prova, fil-fehma tal-qorti, ma għamlithiex, u għalhekk il-kontro-talbiet ma jistgħux jintlaqgħu. Konsegwentement, it-tpaċija li trid l-ewwel eċċezzjoni tal-konvenuti ma tistax isseħħ, u t-talba tas-soċjetà attriċi għandha tintlaqa' ħlief li fadal li nqisu l-eċċezzjoni ta' preskrizzjoni mressqa mill-konvenuti. Din l-eċċezzjoni, taħt l-art. 2148(*b*) tal-Kodiċi Ċivili (il-preskrizzjoni ta' tmintax-il xahar għall-prezz ta' merkanzija

mibjugħa bl-imnut), tolqot il-bilanċ ta' mitejn u tmenin lira u tlieta u disgħin ċenteżmu (Lm280.93) fuq il-fattura tal-31 ta' Mejju 1999, u l-ammont ta' tnejn u għoxrin lira u ħamsa u tmenin ċenteżmu (Lm22.85) skond il-fattura tad-29 ta' Settembru 1999.

Il-kawża nfetħet mis-soċjetà attriċi fl-4 t'Ottubru 2001, u l-ewwel att ġudizzjarju li seta' kiser il-preskrizzjoni kien l-ittra uffiċjali tal-5 ta' Settembru 2001, aktar minn tmintax-il xahar wara l-aħħar waħda miż-żewġ fatturi milquta bl-eċċezzjoni. Tassew illi, waqt li kienet miexja l-kawża, il-konvenuti għamlu ħlas akkont, iżda, skond l-art. 1171(*a*) tal-Kodiċi Ċivili, dak il-ħlas għandu jitqies li sar għad-dejn mhux ikkontestat u mhux għall-fatturi kontestati, u għalhekk ma għandux jitqies li kiser il-preskrizzjoni taħt l-art. 2134 tal-Kodiċi Ċivili.

L-eċċezzjoni ta' preskrizzjoni għalhekk għandha tintlaqa', u l-kreditu tas-soċjetà attriċi, ġà mnaqqas għal erbat elef, sitt mija u sebgħa u disgħin lira u wieħed u tletin ċenteżmu (Lm4,697.31) minħabba ħlas magħmul waqt li kienet miexja l-kawża, għandu jkompli jonqos għal erbat elef, tliet mija u tlieta u disgħin lira u tlieta u ħamsin ċenteżmu (Lm4,393.53)[1].

Għal dawn ir-raġunijiet il-qorti taqta' l-kawża u tiddisponi kemm mit-talbiet tas-soċjetà attriċi kif ukoll mill-kontro-talbiet tal-konvenuti billi tikkundanna lill-konvenuti jħallsu lis-soċjetà attriċi s-somma ta' erbat elef, tliet mija u tlieta u disgħin lira u tlieta u ħamsin ċenteżmu (Lm4,393.53) flimien ma' l-imgħaxijiet u l-ispejjeż mitluba fiċ-ċitazzjoni.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------

[1] Lm4,697.31 - (Lm280.93 + Lm22.85) = Lm4,393.53